

Beslut och yttrande

Handläggare

Joacim Johannesson
Havsplaneringsenheten
joacim.johannesson@havochvatten.se

Datum 2025-01-20

Dnr 00764–2022

Beslut om överlämning av förslag till havsplaner och sammanfattande yttrande i samband med förslaget

Havs- och vattenmyndigheten beslutar om redovisning av regeringsuppdrag om nya områden i havsplanerna (M2022/00276) samt om sammanfattande yttrande i samband med överlämnande av förslag till havsplaner enligt havsplaneringsförordningen (2015:400).

I redovisningen ingår detta beslut om sammanfattande yttrande samt följande dokument:

- Förslag till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet, dnr 00764–2022 (dokument med separat bilaga)
- Konsekvensbeskrivning av förslag till havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet, dnr 00764–2022
- Redogörelse för dialogen under arbetet med ändrade havsplaner, dnr 00764–2022
- Samrådsredogörelse samt komplettering till redogörelsen, dnr 02168–2023 (2 dokument)
- Redogörelse för granskningssamråd, dnr 2024–001194
- Esbo-redogörelse till grannländer, dnr 03746–2022

Dokumentet publiceras på Havs- och vattenmyndighetens webbplats. Där kommer även att finnas även ett kartverktyg för presentation av förslaget, www.havochvatten.se

1 Om förslaget och uppdragets målbild

Regeringsuppdraget syftar till att ta fram nya områden för energiutvinning i havsplanerna för att möjliggöra energiutvinning till havs med ytterligare 90 terawattimmar i årlig elproduktion, utöver de områden som finns i de beslutade havsplanerna (M2022/00276). Huvudfokus i arbetet med att utveckla förslagen har därför varit att identifiera, analysera och bedöma områden lämpliga för havsbaserad vindkraft, och hur dessa områden förhåller sig till andra intressen.

Merparten av de ändringar som föreslås i förhållande till nu gällande havsplan relaterar till havsbaserad vindkraft, även om det också finns andra ändringar på grund av nya eller uppdaterade planeringsunderlag. Förslagsutveckling och skillnad i planering mot nu gällande havsplaner redovisas mer detaljerat i avsnitt 5.2 Förändringar mot gällande havsplan.

Förslaget till havsplaner anger 24 områden för användning energiutvinning. Av dessa är fem utredningsområden. 14 områden anges helt eller delvis i territorialhavet och 10 områden i Sveriges ekonomiska zon. Områden i territorialhavet och ekonomisk zon svarar för 20 procent respektive 80 procent av den sammanlagda ytan för användning energiutvinning i förslaget.

Områdenas sammanlagda yta uppgår till 7 700 km² fördelat på 1 100 km² i Västerhavet, 6 600 km² i Bottniska viken och 80 km² i Östersjön. I procent utgör energiområdenas yta 11 procent av Västerhavets, 17 procent av Bottniska vikens och 0,1 procent av Östersjöns planområden. Samlat utgör områdena 6 procent av havsplaneområdenas yta. Havsplanernas sammanlagda yta uppgår till 123 000 km².

Vid 100 procent nyttjande bedöms de föreslagna energiområdena och utredningsområdena för energiutvinning teoretiskt ge runt 150 TWh i årlig produktion. Beräkningsmetoden för skattning av årlig produktion redovisas i planhandlingen.

Bedömningen är emellertid att tillstånd för energiutvinning inte kommer sökas eller ges på alla eller alla delar av områdena som anges för energiutvinning på grund av flera osäkerheter.

Osäkerheterna kring vilka områden, och i vilken omfattning områdena, kommer kunna byggas ut med vindkraft avser totalförsvarets hemliga intressen (militära del), naturskydd och sammanlagd, kumulativ påverkan på naturvärden, anpassning till yrkesfiske och vintersjöfart samt kommunal tillstyrkan i territorialhavet. Andra aspekter är hänsyn till kulturmiljö, friluftsliv och landskapsvärden. Investeringsvilja och lönsamhet är också avgörande för att vindkraften ska realiseras i slutändan, liksom anslutningsmöjligheter och utveckling av samexistenslösningar.

Behovet av säkerhetsavstånd mellan vindkraftsparker och fartygstråk kommer att påverka omfattningen av de utbyggbara områdena. En övergripande bedömning är att cirka 15–20 procent av den planerade ytan kommer behöva utgöras av säkerhetsavstånd.

Utifrån uppdragets målbild att möjliggöra sammanlagt 120 TWh årlig elproduktion skulle i princip hela ytan markerad som användning energiutvinning i förslagen behöva realiseras vilket inte kan ses som realistiskt.

1.1 Särskilt om hantering av försvarsintressen

Under havsplaneringsprocessen (liksom under det första steget i regeringsuppdraget) har HaV samverkat med Försvarsmakten i fråga om hantering av försvarsintresset i planeringsarbetet. Försvarsmakten har analyserat ca fyrtio energiområden från samrådsförslaget, med slutsatsen att en viss utbyggnad kan ske utan att medföra skada för Försvarsmaktens funktioner, under förutsättning att det sker på rätt plats och under rätt förutsättningar. I nuvarande havsplaneringsprocess har det inte givits möjlighet att använda detta underlag för att bedöma mest lämplig användning i havsplanerna, då det riskerar att röja uppgifter som kan medföra betydande men för totalförsvaret eller i annat fall för rikets säkerhet. Försvarsmaktens intressen är därmed inte helt kända i havsplaneringsprocessen. Utifrån regeringens beslut att den 4 november 2024 att avslå samtliga till regeringen inkomna ansökningar för vindkraftsparker i Egentliga Östersjön, är den samlade bedömningen att det i dagsläget saknas förutsättningar för ytterligare områden med användning energiutvinning i Egentliga Östersjön på grund av konflikt med försvarsintressen. Föreslagna områden för energiutvinning i granskningsförslaget där det

saknas tillstånd för havsbaserad vindkraft har därför tagits bort i det förslag som lämnas till regeringen.

För att framöver förbättra förutsättningarna för samexistens mellan energi och försvar krävs arbete inom flera områden. Lösningar för samexistens inklusive för de försvarstekniska systemen behöver utvecklas. Det behöver också utredas möjligheter till flytt och placering av systemen när samexistens inte är möjlig, även de kostnader som kan förknippas med detta.

Etableringssystemet för havsbaserad vindkraft behöver ändras från dagens svenska s.k. ”öppen dörr”-system till ett anvisningssystem där staten pekar ut och fördelar ut områden. Ett anvisningssystem är fördelaktigt sett till hantering av sekretessbelagd information i en planeringssituation, men också genom att skapa förutsägbarhet både när det gäller planering av försvarsmaktens verksamhet och den havsbaserade vindkraftens bidrag till kraftsystemet. Det är positivt att frågan om etableringssystemet har utretts och att det nu finns ett förslag till ett nytt system (Vindkraft i havet. SOU 2024:89). Havs- och vattenmyndigheten bidrar gärna i utveckling av ett nytt etableringssystem för havsbaserad vindkraft.

2 Behov av fortsatt arbete

Inför tillämpning och uppföljning av havsplaner, och kommande planeringsomgång finns behov av utredningar och fortsatt utveckling av planeringsunderlag.

2.1 Behov av utredning

2.1.1 Digital havsplan

Den miljöinformation som avses i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation inkluderar bland annat mark- och vattenanvändning. Plan- och byggförordningen (2011:338) föreskriver i 5a-c § att detaljplaner, grundkartor och översiktsplaner ska kunna tillgängliggöras och behandlas digitalt. Den svenska havsplanen utgörs av dokument i PDF-format med ett presentationsstöd i form av en webb-karta med information om planerade områden. Av Sveriges grannländer har Danmark en digital havsplan. Andra länder presenterar planer i web-kartor eller på annat sätt på webben.

För att bättre kunna vägleda och harmonisera med kommunal och regional planering, grannländers planering och geografisk miljöinformation i övrigt bör även den svenska havsplanen övergå till att vara en digital plan. En helt digital havsplan förväntas också öka tillgängligheten till planens vägledning och de planeringsunderlag som används, för ytterligare aktörer och i till exempel tillståndsprövningar. De tekniska och rättsliga förutsättningarna för en digital havsplan behöver utredas. Arbetet kan genomföras som ett gemensamt uppdrag till berörda centrala myndigheter.

2.1.2 Havsplanen i förhållande till riksintresseanspråk, planläggning och prövning

Havsplaner är ett relativt nytt instrument i det svenska planeringssystemet. Vid utarbetande av förslaget till havsplaner har frågor om hur riksintresseanspråk och andra allmänna intressen hanteras i en statlig plan sett till miljöbalkens hushållningsbestämmelser lyfts. Till skillnad från sektorsmyndigheternas underlag och anspråk, till exempel riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken, så är havsplanen tänkt att ge uttryck för statens syn på hur havsområdena bör förvaltas genom en samlad och genomtänkt statlig uppfattning. Regeringens beslut om havsplan

innebär ställningstaganden till hur olika allmänna intressen ska redovisas i havsplanen. Regeringens beslut kan därför avvika från de anspråk och de underlag som de olika sektorsmyndigheterna har redovisat (Prop. 2013/14:186 s.19). Det har framkommit synpunkter om otydligheter kring hur havsplanens vägledning bör utformas i förhållande till riksintressesystemet och hur vägledningen sedan fungerar i kommande planering och tillståndsprövning, inklusive hur riksintresseanspråken ska bedömas i områden där det finns en gällande havsplan. HaV ser behov av att utreda om lagstiftningen bör förtydligas i dessa avseenden, bland annat rörande en direkt hänvisning i Plan- och bygglagen om att havsplanerna är vägledande för kommunens (och regionens) planläggning.

2.2 Behov av utvecklade planeringsunderlag

2.2.1 Friluftsliv, kulturmiljö och landskapsfrågor

För att havsplanerna bättre ska kunna beakta samspelet mellan land och hav finns behov av utvecklade planeringsunderlag. Detta för att bland annat kunna bedöma den påverkan som olika användningar av havsområdet kan få på exempelvis friluftsliv, kulturmiljö och landskapet.

Det finns ett fortsatt behov av ett samlat planeringsunderlag för friluftsliv som återger hur användning av havet samverkar med lokala, regionala och nationella friluftslivsvärden och vilken betydelse dessa har för havsplaneringen. Utöver detta finns det behov av att belysa de sociala värden som kulturmiljö och friluftsliv i kust och havsområdet ger i form av hälsa och välbefinnande. Arbetet kan genomföras som ett gemensamt uppdrag till berörda centrala myndigheter och länsstyrelsen. Det bör samordnas med arbetet att hålla riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken aktuella. Samordning bör även ske med föreslaget arbete med att precisera värden och avgränsning för riksintressen enligt 4 kapitlet 2–4 §§ miljöbalken, se avsnitt 2.2.2 nedan.

Länsstyrelsens underlag om kulturmiljö utgör ett viktigt planeringsunderlag som bidragit till utveckling av havsplanerna och som förväntas kunna användas i flera sammanhang. Samtidigt behövs det ett fortsatt arbete för att harmonisera underlaget och göra en nationell analys av värdeområdena, så att det kan användas på ett mer ändamålsenligt sätt i havsplaneringen. Arbetet kan genomföras av berörda centrala myndigheter med stöd av länsstyrelsen.

Det finns behov av en övergripande landskapskaraktärsanalys som inkluderar kust- och havsområden som underlag för det fortsatta havsplaneringsarbetet. Landskapskaraktärsanalysen ska också fungera som ett underlag för vidareutveckling av planeringsunderlag för friluftsliv och kulturmiljö. Analysen av vad som kännetecknar landskapets karaktär behöver göras på en nationell nivå för fortsatta analyser av olika natur- och kulturmiljötyper och relevanta förutsättningar för friluftsliv. Arbetet kan genomföras av berörda centrala myndigheter med stöd av länsstyrelsen.

Det kan också finnas behov av att utveckla mer detaljerade vägledningar kring hur hänsyn kan tas till värden som hör till friluftsliv, kulturmiljö och landskapsfrågor i kommande planering och tillståndsprövning. Sådana vägledningar kan arbetas fram av berörda centrala myndigheter med stöd av länsstyrelsen.

2.2.2 Riksintressen enligt 4 kapitlet 2–4 §§ miljöbalken

Det finns behov av att precisera värden och geografiska avgränsningar för riksintressena enligt 4 kapitlet 2–4 §§ miljöbalken som rör natur-, kultur- och friluftslivsvärden i kustområdena. Beskrivningar av områdenas värden behöver utvecklas, fördjupas och vara nationellt enhetliga. Arbetet kan genomföras som ett gemensamt uppdrag till berörda centrala myndigheter och länsstyrelsen. Ett sådant arbete kan sedan ligga till grund för att fördjupa analyserna av hur användningen av havet samverkar med dessa värden och vilken betydelse de har för havsplaneringen. Arbetet bör samordnas med föreslaget arbete att utveckla planeringsunderlag för friluftsliv, kulturmiljö och landskapsfrågor, se avsnitt 2.2.1.

2.2.3 Hydrografiska effekter

På uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten genomförde Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) en undersökning av hydrografiska effekter av havsbaserad vindkraft. Uppdraget genomfördes under 2023 - 2024. Undersökningen visar på viss hydrografisk påverkan med följd effekter på skiktning, temperatur och salthalt. Det finns behov att ytterligare fördjupa kunskapen på området, exempelvis att ta reda på eventuella följd effekter på livet i havet. Samt därtill att undersöka möjligheter att skala ner resultatet, för att identifiera särskilt känsliga områden för de förändringar som påvisats, för planering av områden för energiutvinning med minskad risk för påverkan från vindkraftsverk. Även potentiell påverkan relaterat till klimatförändringar är relevant att undersöka. Arbetet kan genomföras i samarbete med relevanta myndigheter och/eller genom konsultuppdrag.

2.2.4 Naturvärden

I ett övergripande perspektiv finns behov av fortsatt arbete med kartering av den marina miljön och utvecklad förståelse för hur olika användningar påverkar den och de marina ekosystemtjänsterna. Mer specifikt finns ett särskilt behov av ett utvecklat planeringsunderlag för höga naturvärden med avseende på klimattillflykter i Västerhavet. Detsamma gäller sträckningar för flyttande fågel och fladdermöss som kan påverkas av fasta installationer i havet, men även påverkan på marina däggdjur och fisk under den havsbaserade vindkraftens driftsfas. Arbetet kan genomföras som ett gemensamt uppdrag till berörda centrala myndigheter och länsstyrelsen.

2.2.5 Isbildning och vintersjöfart

På uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten genomförde Chalmers tekniska högskola en litteraturstudie för att sammanställa nuvarande kunskap om isbildning i närheten av vindkraftsparker till havs. Studien visar att det finns behov av vidare analys och forskning för att förstå om och hur isbildningen vid vindkraftsparker utvecklas för att säkerställa säkra installationer samt hur isbildningen kan komma att påverka vintersjöfarten inkl. behov av isbrytning och ändrade färdvägar. Det pågår forskning och projekt kring vintersjöfart. Kommande resultat bör kunna bidra med nytt utvecklat planeringsunderlag framöver.

3 Uppföljning av beslutade havsplaner

Enligt havsplaneringsförordningen 21 § ska Havs- och vattenmyndigheten löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom de berörda områdena och ta fram nya förslag till havsplaner vid behov eller minst vart åttonde år. Det krävs därför beredskap för att kontinuerligt ta in, värdera och använda ny kunskap i kommande havsplaner.

I enlighet med 6 kapitlet 16 och 19 §§ miljöbalken ska Havs- och vattenmyndigheten särskilt följa upp och utvärdera den miljöpåverkan som planerna i praktiken medför. Avsikten är att tidigt få kunskap om betydande miljöpåverkan som inte har identifierats tidigare, så att denna påverkan stoppas eller minskas. Uppföljningen syftar också till att bevaka den miljöpåverkan som förväntas och som har beskrivits i planens miljökonsekvensbeskrivning.

En redogörelse av åtgärder för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av havsplanerna medför återfinns i miljökonsekvensbeskrivningen.

Havs- och vattenmyndigheten har inlett arbetet med ett förslag till ramverk för uppföljning av havsplanerna i samverkan med bland annat länsstyrelser och universitet. Syftet med ramverket är att vägleda i uppföljningen av havsplaner för att underlätta och förbereda nästa planeringsomgång samt att ge stöd till Havs- och vattenmyndigheten att uppfylla de lagstadgade kraven för uppföljning.

Ramverket innefattar dels löpande uppföljning som rör omvärldsbevakning och uppdatering av planeringsförutsättningar, såsom förändrade anspråk eller användningar, dels fördjupad uppföljning där fokus ligger på tillämpning, måluppfyllelse, konsekvenser och analys av planens aktualitet.

Under denna planeringsomgång har den löpande uppföljningen genomförts inom ramarna för planeringsprocessen med att ta fram nya planförslag.

4 Process, samverkan och samarbeten

4.1 Uppdrag två steg och andra regeringsuppdrag

Sett till tidigare planeringsomgång för befintliga havsplaner, har samverkan mellan berörda myndigheter enligt Havs- och vattenmyndighetens uppfattning fördjupats när det gäller såväl underlag som planering och konsekvensbedömning. Vi ser att det är viktigt att samverkan fortsätter när beslutade havsplaner ska följas upp.

Flera regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndigheten och andra myndigheter har varit relevanta för planeringsarbete inkl. samverkan mellan myndigheter. Regeringsuppdraget till Havs- och vattenmyndigheten och Energimyndigheten om en kunskapssammanställning om samexistens mellan havsbaserad vindkraft och yrkesfiske, vattenbruk och naturvård har exempelvis bidragit med värdefull kunskap in i havsplaneringsprocessen. Ett annat exempel är regeringsuppdraget till länsstyrelsen om identifiering och sammanställning av värdeområden för kulturmiljövärden som redovisades i januari 2024 har inneburit ett nytt underlag bidragit till att kulturmiljöfrågor lyfts på ett annat sätt än tidigare i förslagen till havsplaner.

Havs- och vattenmyndigheten har för avsikt att följa upp och utvärdera den genomförda havsplaneringsprocessen i syfte att kunna utveckla nästkommande process.

4.2 Samverkan på nationell nivå

Samverkan med centrala myndigheter har skett på olika nivåer. I den tvärssektoriella samverkansgruppen som inrättades för havsplaneringsprocessen deltog representanter från centrala myndigheter, samordnande länsstyrelser och SKR, Sveriges kommuner och regioner på

utredarnivå. Syftet med gruppen var framförallt informations- och kunskapsutbyte kring havsplaneringsprocessen och konsekvensbedömningsarbetet samt att förbereda deltagarna inför samrådet. I gruppen deltog representanter från centrala myndigheter samt representanter från de tre samordnande länsstyrelserna.

Länsstyrelserna har under planeringsprocessen bistått Havs- och vattenmyndigheten genom att ta fram underlag samt genom att stötta den kommunala medverkan i arbetet. Länsstyrelserna har också varit en samverkanspart.

Länsstyrelserna har medverkat i havsplaneringsprocessen från det att Havs- och vattenmyndigheten fick i uppdrag att ta fram de första svenska havsplanerna, och har fortsatt att medverka under arbetet med att ta fram förslag till ändrade havsplaner. De samordnande länsstyrelserna har haft regelbundna möten med kustlänsstyrelserna som ansvarade för kommunikationen med kommunerna. Kustlänsstyrelsernas samverkan var viktig både som länk till kommuner och regioner, och för deras sakkunskap och framtagande av planeringsunderlag.

4.3 Samverkan med kommuner och regioner

Kommunerna har en viktig roll för havsplaneringen eftersom den statliga och kommunala planeringen överlappar i större delen av territorialhavet. Kommunerna ansvarar också för planeringen av havsområdet närmast kusten och på land vilket påverkar den statliga havsplaneringen. För att koordinera lokala förutsättningar och det nationella perspektivet är det nödvändigt och eftersträvänsvärt med samverkan mellan staten och kommunerna. Förutom att kommunerna har bidragit med underlag och synpunkter vid utarbetande av förslag till havsplaner, har samverkan syftat till att skapa ömsesidig beredskap för kommande samråd och granskning av planförslagen.

Kommunerna har medverkat genom att delta i fysiska och digitala informationsmöten och yttranden i samråd och granskning. Länsstyrelsen har regelbundet skickat ut ett nyhetsbrev om havsplanering riktat mot kommuner.

Regionala och lokala politiker och tjänstemän har deltagit i Havs- och vattenmyndighetens fysiska och digitala informationsmöten under samråd och granskning, samt i beslut om yttranden.

4.4 Dialog med andra aktörer

Havs- och vattenmyndigheten har haft ett trettiotal riktade samrådsmöten eller andra typer av möten med bransch- och intresseorganisationer och företag om planförslagen. Flertalet aktörer deltog också i både samråd och granskningssamråd och bidrog med synpunkter och kommentarer.

4.5 Samarbete med grannländer

Havs- och vattenmyndigheten underrättade grannländerna om revisionen av havsplaner genom Naturvårdsverkets Esbokkontaktpunkt den 1 december 2022. Som del i underrättelsen ställdes frågor till grannländerna om deras deltagande i Esbosamrådet och om eventuella planeringsfrågor eller planeringsunderlag av relevans för den svenska havsplaneringen.

Esbosamrådet hölls från 28 november 2023 till 20 februari 2024. 53 aktörer från Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Norge, Polen och Tyskland svarade.

Havs- och vattenmyndigheten bemötte inkomna synpunkter i en samlad Esbo-redogörelse hösten 2024 och öppnade för grannländerna att dela synpunkter för medskick till regeringen vid leverans av regeringsuppdraget.

Havs- och vattenmyndigheten har en pågående dialog med Polen med anledning av synpunkter under samrådet.

5 Förslagsutveckling och förändring mot gällande havsplan

5.1 Förslagsutveckling

Utgångspunkten för planeringen för havsbaserad vindkraft har framförallt varit underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning i havsplanerna som togs fram under regeringsuppdragets första steg. Underlaget redovisades till regeringen av Energimyndigheten i rapporten *Förslag till lämpliga energiutvinningsområden för havsplaner (ER 2023:12)* i mars 2023. Underlaget togs fram i samverkan mellan nio myndigheter under ledning av Energimyndigheten och redovisar förslag till energiområden med detaljerade beskrivningar om energipotential och hur energiutvinning kan påverka andra intressen.

I samrådsförslaget som publicerades den 14 september 2023 redovisades förslag till energiområden samt alternativa energiområden. Syftet var att få synpunkter på ett stort antal energiutvinningsområden för att komma fram till de mest lämpliga områdena sett till både energiutvinning, andra intressen, samt helheten. Flertalet områden från uppdragets första steg fanns med som förslag eller alternativ. Områdena hade inte tidigare varit ute på samråd inom ramen för regeringsuppdraget.

Utifrån inkomna synpunkter under samrådet hösten 2023 och ytterligare bedömningar publicerades förslag till granskning den 16 maj 2024. Nu med något färre områden och sammanlagt mindre yta för energiutvinning. Justeringar gjordes för att minska negativ påverkan på yrkesfiske, naturvärden och kustvärden. Kriterierna för särskild hänsyn avseende kulturmiljö ändrades och hänsynen knöts till energiområden. För att ta höjd för behovet av säkerhetsavstånd lades energiområdena direkt intill användning sjöfart. Placering av vindkraftsparken och hur stort avstånd som behövs i ett enskilt projekt fastställs dock först i tillståndsprocessen för anläggningen.

För att uppmärksamma energiområden där det finns risk för sammanlagd, kumulativ påverkan på fågel angavs dessa energiområden som utredningsområden.

I det förslag som lämnas till regeringen har ytterligare justeringar gjorts. För att minska påverkan på kustvärden i Robertsfors kommun har ytan för energiutvinning reduceras inom kommunen. I havsplaneområde Östersjön redovisas endast områden där det redan finns befintliga tillstånd för etablering av havsbaserad vindkraft. Förslaget utgår från regeringens beslut den 4 november 2024 om att avslå samtliga inkomna ansökningar om havsbaserade vindkraftsparkar i Egentliga Östersjön. Den samlade bedömningen är att det i dagsläget saknas förutsättningar för ytterligare områden med användning energiutvinning i Egentliga Östersjön på grund av konflikt med försvarsintressen. Tidigare föreslagna områden i Egentliga Östersjön som saknar tillstånd för havsbaserad vindkraft har därför tagits bort. De bakomliggande allmänna intressena av väsentlig

betydelse för havsbaserad vindkraft som identifierades i den första delen av uppdraget kvarstår som ett gediget underlag för en potentiell framtida planering och utbyggnad i Egentliga Östersjön.

5.2 Förändringar mot gällande havsplan

Planeringen för Bottniska vikens och Västerhavets planområden förändras väsentligt mot nu gällande havsplan på grund av förslagen till nya områden för energiutvinning. Förslaget till havsplan för Östersjön innehåller däremot få ändringar mot nu gällande plan eftersom inga nya områden för energiutvinning föreslås i planområdet.

5.2.1 Fler energiområden

Se avsnitt 1 om förslaget och uppdragets målbild om de områden för energiutvinning som redovisas i förslaget till havsplaner.

De områden som identifierades under regeringsuppdragets första del och som redovisades av Energimyndigheten till regeringen och Havs- och vattenmyndigheten i mars 2023 redovisas i förslaget till havsplaner som allmänna intressen av väsentlig betydelse (såvida de inte är befintliga riksintresseanspråk). Redovisningen gäller även de områden eller delar av områden som inte föreslås som användning energiutvinning, t.ex. områden i Östersjön. I kartverket på Havs- och vattenmyndighetens webbplats går det att se kartlagret med de allmänna intressena av väsentlig betydelse för vindbruk, även tillsammans med förslaget till havsplaner.

5.2.2 Uppdaterad användning sjöfart

Användning sjöfart har anpassats till reviderade riksintresseanspråk sjöfart. Ändringarna gäller Östersjön. I Västerhavet (Skagerrak) har tillkommit ett stråk som baseras på allmänt intresse av väsentlig betydelse. På grund av förändrade riksintresseanspråk utgör sjöfart cirka 34 procent av den totala ytan i förslaget till havsplaner, en ökning från cirka 31 procent i gällande havsplaner.

5.2.3 Samma yta för användning yrkesfiske

Förslaget till havsplan innehåller vägledning om att användning energiutvinning har företräde framför yrkesfiske i ett område i Västerhavet där de båda intressena bedöms oförenliga. Samtidigt finns en liten utökning av användning yrkesfiske i norra Skagerrak. Sammantaget utgör yrkesfisket cirka 21 procent av den totala ytan i förslagen till havsplaner, samma andel som i gällande havsplaner.

5.2.4 Färre områden med användning natur

Förslaget innehåller en mindre yta med användning natur (N) jämfört med gällande havsplaner. Detta på grund av ändrade bedömningskriterier i förslaget till ändrade havsplaner. Till skillnad från gällande havsplaner omfattar användning natur i förslaget endast områden med beslutat områdesskydd eller riksintresseanspråk naturvård eller yrkesfiske (lek- och uppväxtområden). De områden som inte längre uppfyller kriterierna för användning natur tas om hand genom att pekats ut som områden med särskild hänsyn till höga naturvärden (n). Samlat utgör användning natur cirka 17 procent av havsplanernas totala yta, jämfört med cirka 21 procent i gällande havsplaner.

5.2.5 Fler områden med särskild hänsyn till höga naturvärden

Länsstyrelsen har lämnat förslag på ytterligare områden som bör anges med särskild hänsyn till höga naturvärden (n). De områden som bedöms uppfylla kriterierna för den särskilda hänsynen har lagts till. Därtill har energiområden där det finns stråk med flyttande fågel angetts med särskild hänsyn till höga naturvärden. Samlat utgör särskild hänsyn till höga naturvärden cirka 17 procent av havsplanernas totala yta, vilket är en ökning jämfört med cirka 7 procent från gällande havsplaner. Den stora ökningen beror på att vissa områden med beteckning användning natur har ändrats till särskild hänsyn till höga naturvärden.

5.2.6 Ändrade kriterier för särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden

De områden som anges med särskild hänsyn till höga kulturmiljövärden (k) bygger i förslaget till havsplaner på områden av riksintresseanspråk för kulturmiljövården och kustlänsstyrelsernas identifierade värdeområden för marina kulturmiljövården som togs fram inom ett regeringsuppdrag som redovisades i januari 2024. Särskild hänsyn till höga kulturmiljövården anges i områden med användning energiutvinning och utredningsområde energiutvinning där dessa har ett avstånd på 35 km eller mindre från riksintresseanspråk för kulturmiljövården enligt 3 kapitlet 6 § miljöbalken eller värdeområden i länsstyrelsernas underlag. På detta avstånd bedöms risk föreligga för indirekt påverkan på upplevelsen av kulturmiljövården. I de fall där kustlänen har integrerat hänsynsavstånd i utpekade värdeområden har särskild hänsyn i huvudsak angetts där direkta överlapp finns mellan värdeområdena och föreslagna energiområden. I denna planeringsomgång bedöms det finnas ett särskilt behov av vägledning utifrån den påverkan havsbaserad vindkraft kan medföra på kulturmiljövården som många gånger återfinns i kust- och skärgårdsområdena utanför havsplaneområdet.

För sandutvinning har vägledningen kompletterats i planbeskrivningen med att särskild hänsyn behöver tas till höga kulturmiljövården som till exempel vrak och forn- och kulturhistoriska lämningar på havsbotten.

Beslut om överlämnade av förslag till havsplaner och sammanfattande yttrande har fattats av generaldirektören Anna Ledin efter föredragning av avdelningschefen Mats Svensson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningscheferna Eva-Britt Eklöf Petrusson och Thomas Klein, enhetscheferna Inger Dahlgren, Karin Wall, Mia Dahlström och Patrik Persson, utredarna Jan Schmidtbauer Crona, Joacim Johannesson, Marie Hallberg och Ulrika Gunnartz samt verksjuristen Fredrik T Lindgren medverkat. I handläggningen i övrigt har enhetschefen Per Olsson och handläggaren Adam Antonsson medverkat.

Anna Ledin

Mats Svensson